

AITA LINO AKESOLO

(Bilbon, Bizkaiko Foru Aldundiaren jauregian ospatu zan 1.989'ko Jorrailla'ren 7'an, Aldundi orrek Aita LINO AKESOLO dimatarra, euskal idazle oparo, jator eta ugari batetik, eta edozelan be euskal jakitun zuur, alegintsu eta ikasmiñari eskiñitako omenaldia. Bere antzirudi bat agertzeko Eusebio Erkiaga izan zan aukeratua, eta onek, berak dakian trebetasun eta egokitasunez, besteak beste, onelako azalpen eta gorantzak egin zitun:)

Jaun andreak:

Bizkaiaren jauregi onetan kultura ariko gaurko jaiari txeraz artzen dogun Aita Lino Akesolo, Oban jaiola da, Dimako auzoetarik baten. Diman, Baltzola koba da; antxe berezkoa dan Jentil zubi be.

Inguru aretan diabrua ezezik —“Beste mutilla” zaarren berbetan—, lamiñak eta sorgiñak be, nasai ibili izan dira gizaldietan. Dimako Petralandan batzanduten zirean Bizkaiko Akelarre batzarrak, zapatu gauetan.

Diman jaioriko beste gizon bat Simon Bernardo Zamakola izan zan, XIX garren mendearen hasieran, tamalgarriri ospatsu gertatua.

Labur zurrian esan daigun, aldi aretan Bilbo ta bere portuaren garapenez, auzo-koek, elizateek gaitziturik, ondamuz egozala, Bilbori oztopoak jarrea egoki zala uste izan eben. Zazpi kaledun uria, zelan estutu, zelan sosegau? Beste portu barri bat eginda. Nun? Gernika aranean, zeatzago, Mundakako barran. Asmo ori 1.792 g. urtekoa izan arren, bederatzi urtean lo egon zan, Frantziako matxiñadea zala ta. Ostera, 1.801 goan, eta ordaun Zamakola zan aurrera, portu ori Ibaizabalena, arean bere ementxe, Abandon egingo eben. Aren izena, “Puerto de la Paz”.

Bilbotarrak larri, alakorik gerta ez zedin, aalegiñak egiten asi zirean. Alperrik. Orrez gañera, arik iru urtera, Zamakola urduriak soldautza —moduaren aldaketea aurkeztu eban eta Gernikako Batzar Nagusietan onartua izan zan.

Elorrioak!... Begoñarrek, maatsorriek asarre bizian Bilbora jatsi eta or entzuniko argitasunek euren gogorik ez bete, ta euren fusilak artzeko baimena lorturik, Abandoko Bizkai-armategian iskilluak artu ebezan eta Bilboko kaleetan zear arro arro, jendearen ikusgarri ibili. Urrengo abandotarrak be berotu zirean, eta Armategian euren fusilez jaubetu, Bilbora joan, Bizkaiko agintari batzuk arrapatu, onuntz erakarri eta Albian preso sartu zituen. Orra or Zamakoladea borbor irakiten, ganezka noiz egingo.

Bilbotarrak len baiño larriago, bakea zelan nondik egingo. Ostera, lasterrean, ondorio negargarria: beste lurraldeetarik Bizkaira tropak eldu zirean. Militarrek agintepide guztiak euren menpe jarri eta bakea zearo lazkituz, bazterrak lorrindu.

Oraingoan, Bizkaiko Aldundian deitua, Zamakola erdi-jauntxu urduria barik, Dimako beste seme bat eldu da Begoñatik Abandora, duintasunez eta gizabidez eldu be. Gizon zuzenzalea berau, orraitño, azken gerratean, ogetabost urte zituan eta, gudarien kapeillau izatea jazo jakon.

Gerrate ostean, galtzaileak ez ei dau ezetariko eskubiderik.

Arako egunean, beste batzuekin, epaimaikoen aurrera daroe. Aita Leon alboan, laguna lagun zakidaz. Botoidun eta ezpatadun epaileek egia osoa jakin gura. Aita Leoni zutundu daitela diñotsoe. Erantzuna "bai" ala "ez" besterik ezin.

– Zu zeu, nazionalista vasco izan al zara?

Eta Aita Leon gizarajo aundiak, estu ta larri, erantzun motxa:

– Bai.

– Jesarri zaitetz.

Urrengo Aita Lino jesarlektutik jagierazo dabe. Itaune berori egin deutsoe. Erantzunak, motxa bear dau izan. Baiña fraile orrek, eskuak eskapulariopean alkarganaturik, bare bare diño:

– Gure Ordenak ez deusku...

– Ixildu zaitetz. Erantzuna "bai" ala "ez". Itaune berbera, eta auzipetuak jardetsi:

– Ez deusku gure Ordeneak...

– Ixiltzeko! Bai ala ez, soillik. Zu zeu nazionalista...

– Barruko sentipenik agertzen, ez deusku...

– Zagoz ixilik! Jesarri zaitetz!

Akesolo euskal-liburutegietako sagua dala esan daroe. Izan be, gure aurretikoek azken mendeetan idatzi ebezanak, eta galdu ez direanak, au da, non zer dagoan, aspaldixutik dakiana da. Euskal-alorrean buru belarri ibili da eta dabil. Etenik ez dauan jardunean. Lana ugari, txaloak urri, diru-laguntasunez erdimerdi, omenez aterri. Orraitño, urte bi laster, or Derion Labayru Ikastegiak gorazarre egin deutso, udako euskal-ikastaroko eleder-jaian.

Linok idazle zeregiñean, ainbat arlo ezbaridñetan jardun dau. Orregaitik ez da errez ordu lauren baten aren ekin luzea zeaztasun berezietan azaldutea.

Euskal-eremuko idazleak, lanegiñak, izkera-eztabaidak etxeko izan jakoz; eta eremu besteriko lanak eta idazle asko be ikasi ditu. Elertiarekiko lanak eta istoriarekikoak be, euskeraz naiz beste izkuntzetan arakatu ta astindu ditu. Eta aazturiko edo bazterturiko lanak be bai. Sinismen-gaiak, moralekoak, emengo ta atzerriko pertsonaiak eta euren emoiak zuzen eta itzulpenez jorratu ta argiztatu. Akesolok lanik ugari, bere izen abizenez lotuak argitara arren, beste amazpi izenorde firmatatz erabilia dogu. Lenen mordo ori... itzulpenak eta Iztegia izan ezik, udabari onetan, liburu andi bitan argitaratuko dautsoez. 1.927 urtetik 1.988 arte, 320 idatzi inguru.

Iztegia, 9 liburuki, 16 urteko saila, izan dau buztarritik astunena, berez luzea eta azkenik ez dauana dalako. Iru lagunek erabilen zeregiña, arrezkero, zelanbaiteko beste laguntasunez, berak izan dau osorik eskeini aal izateko zoria, nekea ta grazia.

Linok euskerea landu dabenen ezaguera sakon zabala dau. Idazleetarik bakotxak berak zein gai ikutu ta mamurtu dauan, ta zelako izkerea eratu ta erabili. Ganera zelan, artez eta egokitasunez ala trakets eta baldarkiro. Arean, ikerketak edozein euskalkitan egin ditu.

Linoren prosa argia da, ulerterreza, jatorra, zalantzarik bakoa, oztoporik bage, irradan joan doana. Arako Demostenes totel-motel edo berbatuak bere izkerea trebe biurtu nairik, aoan arri koskorak sartzen ba zituan be, Akesolok bere izkerea, mintzatua edo idatzia jasean erabilteko, ez dau arri koskor anaforikoen bearrizantik, bere pentsakera iturburua euskalduna dalako, ez itzulpenekoa, ez eka-ria, etorria baiño. Beraz, Linoren prosa, ezaguna da, beste iñorenagaz naastugatxa, ziñez. Soiñua maite dauanez, itzneurtuak be landu ditu, berenez edo itzulpenez.

Arean, geienbat, ez dau bere burua eleder sortzaileen artean gailendu. Alan be, lan pitxi ta erakargarriak, mamintsuak laga deuskuz. Berbarako, "Atx-osterik Atx-ostera" kronikatxuan, zein lau, zein atsegin, zein gozoro diarduan! Entzun deiogun: "Niretzat txikitarik izan da entzuna Atxoste. Atxostekoa zan nik neure auzoan euki neban lenengo eskola-maixua, Otamotxa ezizenez. Atxoste aldeti ekarten euskuen umeai Marie Basoko'ren ogia. Atxostetik agertzen zan, astean bein edo, asto ganean, ogi zuridun andrea. Atxostetik etorten jakun, urtean birritan gitxienaz, gaztedi urduria, santzoka ta kantari, auzoko jaiari bizitasuna emoten. Zer dan guretzat Atxoste? Erbestea, edo beintzat munduaren bestaldea. Gure mundua egunero begien aurrean ikusten genduana zan: gure erria baño askoz geiago ez. Mundu orren azkenengo mugak: Gorbea ta Orozko-aldeko mendi-errezkadak bateti, Serantes ta Ganekogorta, besteti, eta an, urrin baten, Burgos aldera edo, lausopean galtzen ziran lurren baltzunea, guretzat izen bakoa. (...) Mendian zear ibili oi ziran gure antxiñakoak. Olantxe egin ebezan ainbeste ezaupide, eta alkar ezagutuaz, ainbat ezkontza be bai, alderdi bi onein arteko lokarriak estuago ta maitagarriago egiteko".

Akesolo ikerlan amaibakoan ibili izan da, lan berekietarik bereiz. Ainbat idatziri buruz bere eritxia agertu, ainbat lan aztertu eta baita arteztu be. Arteztu ta zuzendu bearra dakusanean, zirujan itzela da. Merezi dabenei, lepo betena emoten ez da makala. Eta bearrik, zorionez, txaloak joten sarritan ez da azkena izaten.

Izkuntza ta gramatika arloetan nekatuezina, gure elederraz eta idazleez artikulua artikulua, labur eta luze. Zenbat itzaldi, zenbat libururen itzaurre, aitzin-solas, aurkezpen! Eta izkuntza ezbardinetarik itzulpenak, elemania. Liturgia euskeratze nekeetan zama astuna luzaro izan dau.

Bakotxari berea emoten zalea, ona emen aren idazkitxu batzuen idazpuru zorrotzak: Txotxolokeriak salatu eta txotxolokeria egin; Kontu, adarjotzaileekin; Itsuen errian... ikusi nai ez dauana errege; Jorrazaille batzuk jorrazten; Lauaxeta ez da ain erdal-bertsogille txarra, eta... Itzaldi luzeekin, kontu.

Ixiltzen direanen edota betiko ixildu direanen alde azaltzeko prest egon oi da Aita Linoren gogoa, eta biotza. Labur zurrian bere berbakaz, oar jakingarri bi.

Don Manuel Lekuonak 1.970 g. urtean, buru zan bileran arako **kontu ematea** egin ebala, baiña egokion aldizkarian ez dala argitaratua izan. Bestalde, Liturgia euskeraz egiten ari zireanean, Lekuona gertatu zan Batzordeko buru, ta Iparraldeko norbaitek **Orduen Liturgia** lanetako euskereaz salakuntzea egin eban. Liturgia osoarekiko izkerez be, salakuntza bat eta geroago beste bat gogorra goa Lekuona aitatu eta gogor jotzen ebala, eta ez edozeiñek egina, Koldo Mitxelenak baino. Mitxelenak erantzuna bear ebalakoan neuk urten neban Batzordearen eta Lekuonaren alde; eta irain ori zuzendu bearra, gogoratu neutsan Mitxelenari. Aztuta ete eukazan Arantzazuko Batzarreko berbok: "Batasuna... Liturgian ez... oraindik ez"?

Baina Akesolok auxe be generatzen dau: "Eta esan daigun Mitxelenaren alde. Urrengo artikulua baten, bere salakuntzea atzeratu egin eban, Batzordeak eginiko **Orduen Liturgiaren** euskera ederra ta jatorra zala garbi autortuz. Asarrekortxoan zan noizik bein, bafia ba ekian bere senera etorten eta oker esanak zuzentzen".

Bigarren oarra: "Azkue aita-semeen arazotxu ori, argi jarteko alegiña orain amar urte egin genduan arren, alperrekoa izan da. Alan-olango kritikazko arri bat jaurtitzen danean, batez be norbaitzuen aurka bada, bide luzea egiten dau, guzur argia ta uste ustela bada be". Orrezaz, Akesolok itaune estu eta mingots au egin dau: "Nok idatzi ete dau Mitxelenaren izenean argitaratu dan Hiztegi Orokorrak aurrean daroan Bibliographia? (...) Hiztegi Orokorra argitaratzen asi barriari ez deutso mesede andirik egin, aren Bibliografian **Parnasorako Bidea**-ri eta aren argitaratzaileari dagokiona idatzi dauenak. Egia eztanari indar barria emoten deutso, eta R. Maria Azkue zanari, euskal iztegi gintza bide zuzenean ipini ebana-

ri, bear ez dan iraiña egin. Ordua dogu "somero cotejo" egilleen eskuetatik auzi au aterateko".

Noizbait, ogetabost urte joan dira, Akesolo euskaltzain oso egin gura izan eben. Baina berak ezetz eta ezetz. Alan ere, Euskaltzaindiari, urgazle da ta, aibat lan eskeiñi daroatso. Ostera, ba dau kezka ta ardura jarraikoa beste gizatalde ikastun baten, arean bere, "Euskerazaintza"-n lemazaiña da ta.

Eta azkenik, laburmiñaren laburmiñez, guzti au prosaiko edo berbeta lauaezko izan ez dadin, beioakoz, urri, doifñu barik, iru bertso, zortziko txikian.

Jakingura zuzenez
lanerako erne,
urteak gorabeera
prest esku ta barne;
gure euskal-liburuez
irakasle errime,
idazle zaarrak ziur
Linogaz konforme.

Egitadetan luze,
barriketan labur,
Bizkaiko burdiñeaz
esaera zuur;
alorra autetsi ta
lur gogor naiz samur,
goldea artez daroa
ez gatxera makur.

Agur eta oore
bero ta goraki
adionez Dimako
seme argiari,
Jaungoikozale eta
euskal zerbitzari...
Bizitza biontzat
izan dau opari.

EUSEBIO ERKIAGA